

Obr. 2. Jan Kozel / Michael Peterle, 1562: Panoramatický pohled na Prahu. Detail věže na Hradčanech u Strahovské brány v zahradě domu Ondřeje Ungnada ze Suneku a na Hluboké, přestavovaného v letech 1549–1555, dříve v držení Václava z Vitenče, který dal věž stavebně upravit na belvédér kolem roku 1529; dnes Trauttmansdorffský palác, čp. 180/IV (NPÚ GnŘ, sbírka plánů, ev. č. PPOP 994-5-4558).

Bylo totiž otevřeno lodžii, tvořenou z každé strany jedním půlkruhovým obloukem, s patkami osazenými na římsových hlavicích. I když šlo tedy spíše jen o drobnou podsíň, je tuto lodžii možné ztotožnit právě s oním „lusthauzem neb sedadlem“, který si chtěl Václav z Vitenče v zahradě v roce 1529 vybudovat. Máme zde tak před sebou jednu z prvních šlechtických zahrad nejen v Praze, ale v celých Čechách, u které je dokumentovaná – byť jednoduchá – stavba letohrádku. Jak na-

povídá užití německého názvu *lusthauz* v českém textu, nepřišla v tomto případě inspirace přímo z Itálie, ale prostřednictvím německy mluvícího panovníka nebo jeho dvora. Mohlo to být vlivem krále Ferdinanda I., ten však v Čechách vládl teprve třetím rokem, a není proto vyloučené, že to byla ještě rekreační kultura jagellonských králů, která zde sehrála inspirativní roli.

Součástí Václavovy adaptace bylo i zastřešení věže. Ta měla v roce 1562 v rámci Prahy ojedinelé ukončení. Ochoz věže lemovalo cimbuří tvarované do půlkruhových obloučků, v nárožích seřiznutých do čtvrtkruhu. Obíhalo elegantní belvédér, členěný zvenčí slepou arkádou a zastřešený cibulovitou střechou s drobnou věžičkou na vrcholu. Do belvédéru bylo možné vystoupat šnekovým schodištěm, které vyústilo na ochozu v podobě přístavku s vlastní stříškou. Celoroční užívání altánu zajišťovalo topné těleso v boční (východní) stěně, jehož komín byl rovněž na vedutě zachycen.

Adaptaci Václava z Vitenče však není možné připsat vzhled celé věže, jak ji dokumentuje Peterleho veduta v roce 1562. Esovitě prohnuté střechy je motiv, který do Čech přinesli stavitelé pracující pro krále Ferdinanda I. na Pražském hradě a v Královské zahradě. Jejich nejslavnější realizací je střecha letohrádku v Královské zahradě, která byla podle projektu Bonifáce Wohlmuta (před 1510–1579) z roku 1555 provedena kolem roku 1562 (BAŽANT 2006, 11–22), tedy ve stejném roce, kdy ji již hotovou zobrazil spolu s hradčanským belvédérem Peterle (obr. 3).⁸ Tato střecha má kýlovitý profil, vedle toho se však ve stejnou dobu používal i tvar cibulovitý (věž svatovítské katedrály) a zvonovitý (Bílá věž). Wohlmut, který realizoval zastřešení svatovítské věže, však nebyl ten, kdo s motivem esovitého zaoblení do Prahy přišel. Mnohem starší realizací byla střecha schodiště do západního křídla Starého královského paláce, provedená v roce 1548 nepochybně podle návrhu Paola della Stelly (?–1552), který rekonstrukci paláce po požáru v roce 1541 vedl. Schodiště mělo dvě lodžie, z nichž dolní byla zastřešena kýlovitou střechou, zatímco horní cibulovitou (obr. 4; ULIČNÝ v tisku).

Do tohoto roku je datováno smýcení stromů použitých nad schodištěm (viz Dendrochronologie online, střecha letohrádku v Královské zahradě, krov nad severní částí – schodištěm, kroke, datováno 1561/1562).

⁸ Do tohoto roku je datováno smýcení stromů použitých nad schodištěm (viz Dendrochronologie online, střecha letohrádku v Královské zahradě, krov nad severní částí – schodištěm, kroke, datováno 1561/1562).

Obr. 3. Jan Kozel / Michael Peterle, 1562: Panoramatický pohled na Prahu. Detail letohrádku v Královské zahradě se střechou podle projektu Bonifáce Wohlmuta z roku 1555, provedené kolem roku 1562. Na Peterleho vedutě je tedy zachycena jako nový element v panoramatu královského města (NPÚ GnŘ, sbírka plánů, ev. č. PPOP 994-5-4558).

1562, pro detailní popis je však třeba konzultovat vedutu Prahy od Václava Hollara z roku 1649 (kreslenou však roku 1636; obr. 31). Ta na domě zachycuje řadu pěti štítů otočených do náměstí a jeden velký štít, hledící do piazzety před kostelem. Všechny štíty byly čtyřetážové, přičemž jejich spodní díl zakrýval, tak jako u Starého královského paláce, podstřešní patro s okny. Ze dvou typů užitých na Pražském hradě zde tedy neznámý stavitel adaptoval praktický motiv průběžné atiky s okny podkroví, který nabyl v následujících desetiletích velké obliby nejen v Praze, ale v celých Čechách.

Dům ševce Balzara Henrycha se před svým zbořením, kdy musel ustoupit jezuitskému profesnímu domu, nazýval Kupferovský dům. Na městišti, prodaném v roce 1480 malostranskou obcí, vystavěl do roku 1488 nový dům Jan Piczek (TOMEK 1872, 2, č. 2e). Stejný rok jej Piczek prodal Jiříkovi, kuchaři Jana ze Šelnberka, po němž dům zdědila manželka Kateřina. Ta jej roku 1524 postoupila svému druhému muži Matěji z Újezda, od něhož se dům vrátil do rodiny kuchaře Jiříka, a to jeho dceři Anně. V roce 1534 ho od ní za 324 kop gr. míš. koupil Lorenz Weltman, který dům – přestavěný po požáru roku 1541 – prodal v roce 1546 ševci Balzarovi Henrychovi. Právě on dům velmi nákladně přestavěl, protože když ho od něj v roce 1581 kupoval hradní stavitel Ulrico Aostalli de Sala (1525–1597), musel již zaplatit 2000 kop gr. míš. I navzdory růstu cen pražských domů je zřejmé, že Henrychova přestavba byla pro kvalitu domu zásadní. Aostalli dům podržel až do své smrti v roce 1597 a roku 1598 byl dům z rozhodnutí Rudolfa II. vyňat z dědictví po Aostallim a darován jeho osobnímu krejčímu Antonínu Kupfferovi, jehož rodina byla posledním majitelem domu, než byl v roce 1638 Antonínovými dědici prodán za 4000 kop gr. míš. jezuitům (PAVLÍK/VILÍMKOVÁ 1968b, 4–5). Stavbu Henrychova domu vybaveného novým typem štítů tak lze vložit do let 1546–1562. Je také třeba doplnit, že již v roce 1562

Obr. 30. Jan Kozel / Michael Peterle, 1562: Panoramatický pohled na Prahu. Detail průčelí západního křídla Starého královského paláce na Pražském hradě (NPÚ GnŘ, sbírka plánů, ev. č. PPOP 994-5-4558).

Obr. 31. Václav Hollar (1607–1677), 1649, podle kresby z roku 1636: PRAGA. Pohled na Prahu ze zahrad pod Petřínem (od jihozápadu). Detail horního dílu Malostranského náměstí. Lept, 325 × 1144 mm (Archiv hl. m. Prahy, Sběrka grafiky, sign. G 27 a).